

V Bruseli 9. 4. 2013
COM(2013) 196 final

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Budovanie jednotného trhu pre ekologické výroby

Upaňčenie lepšej informovanosti o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobov a organizácií

(Text s významom pre EHP)

{SWD(2013) 111 final}

{SWD(2013) 112 final}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Budovanie jednotného trhu pre ekologické výrobky

Uľahčenie lepšej informovanosti o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií

(Text s významom pre EHP)

1. ÚVOD

Plán pre efektívne využívanie zdrojov¹ ustanovil na rok 2020 ambiciózny cieľ: *občania a orgány verejnej správy budú mať správne stimuly, aby si prostredníctvom vhodných cenových signálov a transparentných informácií vzťahujúcich sa na životné prostredie vybrali výrobky a služby vyznačujúce sa najefektívnejším využívaním zdrojov.* Tento plán takisto uznáva, že vnútorný trh zohráva dôležitú úlohu pri odmeňovaní výrobkov s efektívnym využívaním zdrojov. Táto iniciatíva – Budovanie jednotného trhu pre ekologické výrobky – je dôležitým krokom v tomto smere.

Podiel výrobkov s efektívnym využívaním zdrojov na trhu je momentálne nízky napriek schopnosti výrobcov poskytovať takéto výrobky a rastúcemu dopytu spotrebiteľov. Existujú prekážky pre výrobcov aj spotrebiteľov z hľadiska ponuky resp. nakupovania týchto výrobkov, pričom mnohé z nich vyplývajú z nejednoznačnej definície „ekologického“ výrobku a „ekologickej“ organizácie. Táto iniciatíva Komisie je krokom smerom k odstráneniu tejto nejednoznačnosti zlepšením spôsobu merania výsledkov v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií a informovania o nich.

Týmto oznámením Komisie adresovaným Rade a Európskemu parlamentu sa zavádzajú dve metódy merania a súbor zásad na informovanie o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií. Jeho súčasťou je odporúčanie Komisie, ktoré vyzýva členské štáty a súkromný sektor, aby tieto metódy používali podľa potreby, a zaistili tak posilnenie normálneho fungovania vnútorného trhu.

Táto iniciatíva navrhuje testovaciu fázu, počas ktorej zúčastnené strany spolu s Komisiou posúdia efektívnosť navrhovaných metód a realizovateľnosť ich používania na jednotnom trhu. Výsledky testovacej fázy budú podrobené nezávislému vzájomnému posúdeniu, počas ktorého sa zväžia aj alternatívne metódy. V prípade úspechu testovacej fázy budú prebiehať ďalšie konzultácie Komisie so zúčastnenými stranami o čo najlepšom spôsobe zaistenia prínosov tejto iniciatívy. Takisto budú prebiehať diskusie s medzinárodnými partnermi o rozvoji metodík, aby sa zaistila kompatibilitosť a synergie s inými rozšírenými metódami.

Cieľom týchto opatrení je zo strednodobého hľadiska umožniť a uľahčiť vyšší podiel ekologických výrobkov a ekologickejších postupov spoločností na trhu EÚ

¹ KOM(2011) 571 v konečnom znení.

prostredníctvom prispievania k odstraňovaniu možných prekážok voľnému pohybu ekologických výrobkov na jednotnom trhu.

2. KONTEXT NÁVRHU

2.1. Výzvy v oblasti životného prostredia a efektívneho využívania zdrojov

Na konferencii OSN o trvalo udržateľnom rozvoji (Rio+20), ktorá sa konala v roku 2012, medzinárodné spoločenstvo uznalo, že „zásadné zmeny spôsobu výroby a spotreby spoločností sú nevyhnutné na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja v globálnej miere“². OSN klasifikovala takmer dve tretiny svetových ekosystémov ako „v úbytku“³, biodiverzita sa stráca rýchlosťou odhadom až 100-násobne vyššou, ako je prirodzená miera vymierania, a riziká a trendy týkajúce sa zmeny klímy sú dobre zdokumentované⁴. OECD varovala, že pokračujúce znehodnocovanie a narušanie „prírodného kapitálu“ prináša nezvratné zmeny, ktoré by mohli ohroziť dve storočia rastúcu životnú úroveň⁵.

2.2. Environmentálny prínos ekologických výrobkov a ekologických organizácií

„Ekologické výrobky“ možno vymedziť ako výrobky, pri ktorých sa efektívnejšie využívajú zdroje a ktoré spôsobujú menšie environmentálne škody počas svojho životného cyklu, od ťažby surovín cez výrobu, distribúciu a používanie až po koniec životnosti (vrátane opätovného používania, recyklácie a zhodnocovania) v porovnaní s inými podobnými výrobkami rovnakej kategórie. „Ekologické výrobky“ existujú v každej kategórii výrobkov bez ohľadu na to, či majú environmentálnu značku, alebo sú uvádzané na trh ako ekologické; ich definícia ako „ekologické“ je daná ich výsledkami v oblasti životného prostredia.

Vyšší podiel takýchto výrobkov na trhu znamená kombináciu spoločenského prínosu nižších environmentálnych škôd a vyššej spokojnosti spotrebiteľov, ako aj potenciálnych hospodárskych výhod pre výrobcov a spotrebiteľov vďaka efektívnejšiemu využívaniu prírodných zdrojov.

Ekologické spoločnosti navyše generujú ďalšie hospodárske prínosy. Zlepšujú vlastné procesy, ovplyvňujú svojich dodávateľov a iných v oboch smeroch dodávateľského reťazca a vytvárajú inovácie. Spoločnosť, ktorá integruje tzv. „prístup k životnému cyklu“ do stratégií a rozhodovania priamo aj nepriamo minimalizuje vplyv svojich činností na životné prostredie.

2.3. Hospodársky prínos ekologických výrobkov a ekologických organizácií

Globálny trh nízkouhlíkových a environmentálnych tovarov a služieb (ktorý je podskupinou celkového trhu ekologických výrobkov) sa odhaduje na

² 10-ročný rámec programov trvalo udržateľných modelov spotreby a výroby. A/CONF.216/5.

³ Správa o globálnej udržateľnosti vydaná panelom odborníkov na vysokej úrovni, ktorý zriadil generálny tajomník OSN, pod názvom „Resilient People, Resilient Planet: A future worth choosing“ (Odolní ľudia, odolná planéta: budúcnosť hodná našej voľby), 2012.

⁴ Pozri napríklad DBD sekretariát (2006) Global Biodiversity Outlook 2 (Globálne perspektívy biodiverzity 2) a http://unfccc.int/essential_background/items/6031.php.

⁵ Environmentálny výhľad OECD do roku 2050 (OECD 2012).

4,2 bilióny EUR, pričom podiel EÚ je 21 %⁶. Tento trh rastie priemernou rýchlosťou 4 % ročne, a to aj počas hospodárskej recesie⁷, čo prispieva k tomu, aby sa zo zelenej ekonomiky stal jeden zo sektorov s najvyšším potenciálnom rastu pracovných miest⁸. Konkurencia medzi podnikmi na získanie podielu na tomto trhu je čoraz vyššia. Ekologické výrobky môžu pomôcť znížiť náklady výrobcov počas výroby (menej použitých zdrojov znamená nižšie náklady na výrobu) alebo spotrebiteľom počas používania (t. j. biela technika v najvyššej triede podľa smernice o energetických štítkoch⁹). Ekologické výrobky sa takisto vo všeobecnosti jednoduchšie recyklujú alebo opakovane používajú, čím prispievajú k lepšiemu a menej nákladnému odpadovému hospodárstvu pre spoločnosť ako celok.

V relatívnom vyjadrení však ekologické výrobky ešte stále predstavujú zanedbateľnú časť trhu so spotrebným tovarom v EÚ¹⁰. Dôkazy naznačujú, že existuje značný dopyt po takýchto výrobkoch, ak sú ponúkané za konkurenčné ceny, a teda vnútorný trh poskytuje nevyužitý potenciál¹¹. Malo by to aj pozitívny vplyv na zamestnanosť: celkové zvýšenie efektívneho využívania zdrojov ekonomík EÚ by mohlo viesť k vytvoreniu až 2,8 milióna pracovných miest do roku 2020.¹²

Ekologické spoločnosti bývajú na čele inovácií. Prostredníctvom nižších nákladov, vyššej produktivity, bezpečnosti dodávok a menšiemu vystaveniu environmentálnym rizikám majú európske spoločnosti konkurenčnú výhodu v oblasti ekologických inovácií. Bez ďalších podporných krokov je konkurencieschopnosť v tomto odvetví ohrozená¹³.

3. PROBLÉMY, KTORÉ CHCE NÁVRH RIEŠIŤ

3.1. Absencia jednotnej definície „ekologického výrobku“ a „ekologickej organizácie“

Neexistuje všeobecne uznávaná a vedecky podložená definícia „ekologického výrobku“ a „ekologickej organizácie“. V súčasnosti sa používa viacero metód

⁶ Ministerstvo hospodárstva, inovácií a zručností (2012): Nízkouhlíkové environmentálne tovary a služby.

⁷ Green Seal (2009): Prieskum kupovania ekologických výrobkov.

⁸ V roku 2012 sa plánovaný počet ľudí pracujúcich v ekologických odvetviach konkrétne v celej EÚ očakáva na úrovni 3,4 milióna, čo znamená nárast z 2,7 milióna v roku 2008 a dokazuje, že dokonca aj v súčasnej ekonomickej situácii existuje potenciál rastu pracovných miest v ekologickom sektore. Pozri Ročný prieskum rastu na rok 2013, COM(2012) 750 final, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/ags2013_sk.pdf.

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/30/EÚ z 19. mája 2010 o udávaní spotreby energie a iných zdrojov energeticky významnými výrobkami na štítkoch a štandardných informáciách o výrobkoch, Ú. v. EÚ L 153, 18.6.2010, s. 1 – 12.

¹⁰ Viaceré štúdie ukázali, že trhový podiel výrobkov s lepšími výsledkami v oblasti životného prostredia je relatívne malý, maximálne do 5 % v niektorých kategóriách výrobkov v niektorých členských štátoch. Ďalšie podrobnosti sú uvedené v správe o posúdení vplyvu.

¹¹ Pozri správu o posúdení vplyvu.

¹² Pracovný dokument útvarov Komisie o využití potenciálu zeleného rastu v oblasti zamestnanosti, SWD(2012) 92 final, sprievodný dokument oznámenia s názvom Smerom k oživeniu hospodárstva sprevádzanému tvorbou veľkého počtu pracovných miest

¹³ Dánsko, Švédsko a Fínsko patria k štátom s najvyšším globálnym podielom čistých technológií, ale patria k nim na dôležití konkurenti, ako napr. USA. Čína a Kanada už dosahujú vyšší podiel ako Holandsko, Rakúsko, Belgicko, Francúzsko a Španielsko. Pozri správu Global Cleantech Innovation Index 2012, CleanTech Group a WWF.

merania a porovnávacieho hodnotenia výsledkov v oblasti životného prostredia¹⁴, ktoré sa však medzi sebou líšia a v súvislosti s tým istým výrobkom alebo organizáciou poskytujú rôzne výsledky. Z dôvodu rôznych metodík, ktorých použitie je na uvážení používateľa, dokonca ani výsledky získané pomocou rovnakej metódy často nie sú porovnateľné. Takáto porovnateľnosť má význam, pretože umožní súťaženie založené na výsledkoch v oblasti životného prostredia a umožní spotrebiteľom a podnikom prijímať rozhodnutia na základe informácií.

Jedným z najväčších nedostatkov niektorých metodických prístupov k meraniu výsledkov v oblasti životného prostredia je, že sú neúplné. Nesledujú všetky priame a nepriame vplyvy príslušného výrobku alebo organizácie – t. j. počas celého životného cyklu. Mnohé ukazovatele sa zameriavajú na fázu používania (napr. spotrebu vody práčky), ale nezohľadňujú náklady na výrobu, likvidáciu alebo potenciál na opakované použitie a recykláciu. Niektoré hodnotenia sa zameriavajú na jeden environmentálny ukazovateľ, čo by mohlo znamenať, že iné sa ignorujú, čo vedie k tzv. presúvaniu bremena. Napríklad nový nízkoenergetický výrobok môže vyžadovať vzácny alebo nebezpečný materiál. Môže to byť priaznivé pre úsporu energie, ale môže to byť nepriaznivé z hľadiska čerpania zdrojov alebo vplyvov na konci životnosti výrobku. V každom prípade by sa to malo zohľadniť pri hodnotení celého životného cyklu, aby sa rozhodnutia o zlepšení výsledkov v oblasti životného prostredia mohli prijímať na základe kompletných informácií.

3.2. Nepotrebné náklady pre podnik

Otázky životného prostredia sú čoraz viac súčasťou fungovania a marketingových stratégií veľkého počtu spoločností a ich investorov. Takéto spoločnosti čoraz častejšie používajú hodnotenie životného cyklu (LCA)¹⁵ ako nástroj na hodnotenie svojich ekologických kvalít, ako aj ekologických kvalít svojich dodávateľov, a na meranie (a zlepšovanie) výsledkov v oblasti životného prostredia svojich výrobkov.

Počet metód merania stopy (napr. uhlíková stopa, vodná stopa) rýchlo rastie, spoločne s nárastom vnútroštátnych iniciatív a iniciatív v oblasti súkromného sektora. Táto skutočnosť môže generovať značné náklady pre podniky, najmä v prípade, keď musia používať rôzne metódy alebo musia plniť požiadavky na

¹⁴ Metódy merania výsledkov v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií možno zoskupiť do dvoch hlavných kategórií: 1) Meranie výsledkov v oblasti životného prostredia prostredníctvom priamych vplyvov (t. j. vplyvy, ktoré možno priamo pripísať výroku/organizácii, napríklad nebezpečný odpad z výroby). V rámci týchto metód sa niektoré vzťahujú na jeden vplyv na životné prostredie (napr. rozsah 1 protokolu o skleníkových plynoch, ktorý sa vzťahuje na skleníkové plyny), zatiaľ čo iné sa vzťahujú na viacero vplyvov (napr. kľúčové ukazovatele výkonu programu EMAS). 2) Meranie výsledkov v oblasti životného prostredia prostredníctvom priamych a nepriamych vplyvov (t. j. vrátane vplyvov v ostatných fázach životného cyklu, ako sú napr. ťažba, logistika, používanie, likvidácia – hodnotenie životného cyklu). V rámci týchto metód sa niektoré vzťahujú na jeden vplyv na životné prostredie (napr. rozsah 1 protokolu o skleníkových plynoch), zatiaľ čo iné sa vzťahujú na viacero vplyvov (napr. environmentálna značka EÚ).

¹⁵ Hodnotenie životného cyklu (LCA) je zaužívaný metodický nástroj, ktorý kvantitatívnym spôsobom využíva prístup k životnému cyklu na environmentálnu analýzu činností týkajúcich sa procesov alebo výrobkov. Ústrednou vlastnosťou hodnotenia životného cyklu je holistické zameranie na výrobky alebo procesy a ich funkcie s ohľadom na predchádzajúce a následné činnosti. Takže napríklad hodnotenie životného cyklu výrobku zahŕňa všetky výrobné procesy a služby súvisiace s výrobkom počas celého jeho životného cyklu, teda od ťažby surovín cez výrobu materiálov, ktoré sa používajú pri výrobe výrobku, používanie výrobku, až po jeho recykláciu alebo konečnú likvidáciu niektorých jeho zložiek. Takýto kompletný životný cyklus sa často nazýva aj „od kolísky až po hrob“.

označovanie a overovanie pre jednotlivé krajiny a predajcov. Relatívne náklady a súvisiaca záťaž sú oveľa vyššie v prípade malých a stredných podnikov.

Európske podniky poznajú túto situáciu veľmi dobre: respondenti vo verejných konzultáciách súvisiacich s touto iniciatívou považovali nedostatočnú jednotnosť za jednu z najdôležitejších prekážok na sledovanie a porovnávacie hodnotenie výsledkov v oblasti životného prostredia (súhlas 72,5 %). Ako najzávažnejšie príčiny boli v odpovediach uvedené najmä existencia viacerých iniciatív v EÚ (70,8 %) a viacero spôsobov vykazovania (76,3 %)¹⁶.

3.3. Prekážky voľného pohybu výrobkov uvádzaných na trh ako ekologické

Okrem dodatočných nákladov môže nárast metód takisto znižovať príležitosti pre výrobcov ekologických výrobkov na obchodovanie s nimi, a to aj v rámci EÚ. Spoločnosti môžu chcieť obchodovať cezhranične, ale zisťujú, že požiadavky na environmentálne informácie o výrobkoch, ktoré chcú predávať, sú v každej krajine iné.

Rámček 1 – Konkrétne prekážky pri obchodovaní s výrobkami uvádzanými na trh ako ekologické v rámci jednotného trhu

Nasledujúci scenár sa stáva bežným (ale neefektívnym) spôsobom uvádzania ekologických výrobkov na trh v Európe: snaha o uvádzanie výrobku ako ekologického na trh v Spojenom kráľovstve, Francúzsku, Taliansku a Švajčiarsku by vyžadovala použitie rôznych programov, ak by výrobca chcel súťažiť na základe výsledkov v oblasti životného prostredia na jednotlivých vnútroštátnych trhoch. Vo Francúzsku by sa vyžadovalo vykonanie environmentálneho hodnotenia v súlade s francúzskou metódou (BP X30-323), v Spojenom kráľovstve by sa vyžadovalo uplatnenie normy PAS 2050 alebo protokolu GHG inštitútu WRI, vo Švajčiarsku by sa vyžadoval švajčiarsky prístup (ktorý sa ešte len pripravuje) a v Taliansku by sa vyžadovalo zapojenie do programu pre uhlíkovú stopu schváleného vládou a vykonanie ďalšej analýzy. Tá istá spoločnosť by takisto musela vypracovať vyhlásenie o environmentálnom výrobku (EPD) podľa normy ISO 14025 pre švédsky trh. Potom by mohlo byť potrebné vypracovať viacero vyhlásení o environmentálnom výrobku, pretože vo svete existuje najmenej šesť konkurenčných programov v oblasti týchto vyhlásení, ktoré majú vlastné špecifiká, napriek tomu, že všetky vychádzajú z normy ISO 14025¹⁷.

Za predpokladu nákladov 10 000 EUR na každú štúdiu potrebnú pre súlad s programom by spoločnosť musela tieto náklady znásobiť pre každý trh, na ktorý chce vstúpiť. Pri tomto scenári by spoločnosť musela vynaložiť náklady do 50 000 EUR na výrobok, aby mohla súťažiť na základe výsledkov v oblasti životného prostredia na piatich európskych vnútroštátnych trhoch.

Na to, aby spoločnosti mohli súťažiť na základe výsledkov v oblasti životného prostredia, sa *de facto* musia na jednotlivých trhoch zapojiť do rôznych súkromných alebo verejných programov založených na rôznych metódach. Inými slovami, zdá sa, že princíp vzájomného uznávania na jednotnom trhu nedokáže odbúrať netechnické prekážky pre obchodovanie v rámci EÚ: aj bez zákonných požiadaviek

¹⁶ Pozri <http://ec.europa.eu/environment/consultations/sustainable.htm>

¹⁷ Nemecko, Švédsko, Nórsko, Japonsko, Južná Kórea a Taiwan

musia vývozcovia naďalej používať komunikačné metódy jednotlivých krajín (napr. národné systémy environmentálnej značky) známe domácim spotrebiteľom, aby neboli znevýhodnení voči miestnym výrobcam.

3.4. Nedôvera spotrebiteľov k ekologickým tvrdeniam

Z prieskumov vyplynulo, že spotrebiteľia v EÚ by veľmi radi kupovali ekologické výrobky¹⁸. Tie isté prieskumy však uvádzajú, že existuje nesúlad medzi hodnotou a konaním a nedostatočná dôvera. Príklad: 75 % občanov EÚ uviedlo, že by chceli nakupovať ekologické výrobky, ale len 17 % tak v predchádzajúcich mesiacoch aj urobilo. Uvádzané dôvody sú rôzne vrátane nedostatočnej dôvery k environmentálnym informáciám uvádzaným výrobcami a predajcami a obmedzenej dostupnosti ekologických výrobkov za dostupné ceny. Ďalším dôvodom je to, že o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobkov sa často neinformuje porovnateľným spôsobom, čím sa obmedzuje schopnosť prijímať rozhodnutia na základe informácií.

Počet ekologických tvrdení rastie, ale zároveň sa stávajú povrchnejšie a vágnejšie z hľadiska používania pojmov¹⁹. Prispieva to k znižovaniu dôvery spotrebiteľov: 48 % spotrebiteľov neverí informáciám o výsledkoch v oblasti životného prostredia uvádzaným na výrobku²⁰. Čoraz viac sa preto domnievajú, že spoločnosti súťažia na základe svojich tvrdení, a nie na základe príslušných výsledkov v oblasti životného prostredia.

4. POLITICKÁ REAKCIA EÚ

4.1. Cieľ opatrenia EÚ

Všeobecným cieľom opatrenia EÚ v tejto oblasti je prispieť k lepšej dostupnosti jasných, spoľahlivých a porovnateľných informácií o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií pre všetky príslušné zúčastnené strany vrátane aktérov v rámci celého dodávateľského reťazca. Komisia v záujme dosiahnutia tohto cieľa Komisia poskytuje na základe mnohoročnej spolupráce so zúčastnenými stranami a vedeckou komunitou dve metódy posudzovania a porovnávacieho hodnotenia výsledkov v oblasti životného prostredia. Tieto metódy sú robustné (vedecké), komplexné (v tom, že sa budú vzťahovať na celý životný cyklus výrobkov alebo organizácií a na celý rad environmentálnych aspektov) a v konečnom dôsledku podporia porovnateľnosť výsledkov. Tieto metódy sa v rokoch 2011/2012 konzultovali a testovali za účasti priemyslu a budú sa ďalej testovať a vylepšovať, najmä rozvojom zjednodušených pravidiel pre konkrétne skupiny výrobkov a

¹⁸ Special Eurobarometer 295– Attitudes of European citizens towards the environment (Postoje európskych občanov k životnému prostrediu), 2008, s. 27; Eurobarometer – [Postoje Európanov k otázke trvalo udržateľnej spotreby a výroby](#), 2009

¹⁹ OECD (2011) Environmental Claims (Environmentálne tvrdenia) - Findings and Conclusions of the OECD Committee on Consumer Policy (Zistenia a závery výboru OECD pre spotrebiteľskú politiku). - DEFRA (2010); Assessment of Green Claims on Product Packaging (Posúdenie ekologických tvrdení na obaloch výrobkov).

²⁰ Flash Eurobarometer č. 256 o postojoch Európanov k SCP (2009). [Flash Eurobarometer č. 332](#) z roku 2012, s. 11, navyše ukázal, že sa tretina spotrebiteľov v EÚ stretla so zavádzajúcimi informáciami o vplyve nejakého výrobku na životné prostredie. Ďalšie dôkazy sa nachádzajú v správe o posúdení vplyvu.

odvetvia, a posudzovať tak, aby definovali, v akom rozsahu ich môžu jednoducho aplikovať spoločnosti, predovšetkým malé a stredné podniky, alebo politickí činitelia.

Cieľom opatrení EÚ je odstrániť súčasnú neistotu z hľadiska toho, čo je ekologický výrobok a ekologická organizácia. Sú krokom vpred pri dosahovaní integrovanejšieho vnútorného trhu, v ktorom budú spotrebitelia môcť rozpoznať, ktoré výrobky a organizácie sú naozaj ekologické. Očakáva sa, že nárast podielu ekologických výrobkov prispeje k oživeniu hospodárstva a ďalej posilní konkurenčnú výhodu spoločností z EÚ v oblasti ekologických inovácií²¹.

Všeobecná koncepcia ekologického výrobku ako výrobku, ktorý má nižší vplyv na životné prostredie počas životného cyklu v porovnaní s alternatívnym výrobkom, bude definovaná dvomi prvkami: 1) metóda na meranie vplyvov na životné prostredie počas životného cyklu a 2) pravidlá pre jednotlivé kategórie výrobkov, ktoré poskytnú porovnávacie kritériá potrebné na definovanie skutočne ekologického výrobku. Rovnako sa bude pristupovať aj k organizáciám.

4.2. Metodická práca na meranie vplyvu výrobkov a organizácií na životné prostredie

Komisia, spoločne so širokou škálou zúčastnených strán, pracuje v tejto oblasti už niekoľko rokov: v roku 2003 sa oznámením o integrovanej politike výrobkov (IPP)²² zaviedla koncepcia prístupu životného cyklu v rozhodovaní EÚ. V roku 2008 nasledoval akčný plán pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku²³, ktorý v roku 2010 viedol k zverejneniu medzinárodnej referenčnej príručky údajového systému životného cyklu (ILCD)²⁴, ktorá poskytla technické usmernenia pre podrobné štúdie hodnotenia životného cyklu a technický základ na odvodenie kritérií, príručiek a zjednodušených nástrojov pre konkrétne kategórie výrobku.

V roku 2010 Rada Európskej únie vyzvala Komisiu na vypracovanie harmonizovanej metódy výpočtu ekologickej stopy výrobkov²⁵. Komisia odvtedy pri svojej práci vychádzala z existujúcich prístupov hodnotenia životného cyklu a medzinárodných noriem²⁶ a predstavila ďalšie metodické špecifikácie potrebné na dosiahnutie jednotnejších, porovnateľnejších a presnejších výsledkov. Táto práca podporená konzultačným procesom a testovaním v praktických podmienkach v spolupráci

²¹ Podrobnejšia analýza tohto vzťahu sa nachádza v správe o posúdení vplyvu.

²² Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu – Integrovaná politika výrobkov – Rozvoj environmentálneho prístupu k životnému cyklu. KOM(2003) 302 v konečnom znení.

²³ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o akčnom pláne pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a trvalo udržateľnú priemyselnú politiku. KOM(2008) 397 v konečnom znení.

²⁴ <http://lct.jrc.ec.europa.eu/pdf-directory/ILCD-Handbook-General-guide-for-LCA-DETAIL-online-12March2010.pdf>

²⁵ Pozri závery Komisie z 20. decembra 2010 s výzvou Komisii „vypracovať spoločnú metódu na kvantitatívne hodnotenie vplyvov výrobkov na životné prostredie počas ich životného cyklu“.

²⁶ Analýza existujúcich metód určovania ekologickej stopy pre výrobky a organizácie: odporúčania, odôvodnenie a postavenie, JRC, 2011, <http://ec.europa.eu/environment/eussd/pdf/Deliverable.pdf>

s priemyselným odvetvím²⁷ vyvrcholila vypracovaním metód Ekologická stopa výrobku (PEF) a Ekologická stopa organizácie (OEF)²⁸.

Tieto dve metódy zavádzajú niekoľko dôležitých zlepšení v porovnaní s ďalšími existujúcimi metódami, okrem iného:

- jasnú identifikáciu možných kategórií vplyvov na životné prostredie²⁹, na ktoré treba prihliadať pri vykonávaní komplexného hodnotenia životného cyklu,
- požiadavku na kvantifikáciu kvality údajov,
- stanovenie minimálnych požiadaviek na kvalitu údajov,
- jasnejšie technické pokyny na riešenie niektorých kritických aspektov štúdie hodnotenia životného cyklu (ako sú napr. rozdelenie, recyklácia)³⁰.

Metódy PEF a OEF si vyžadujú, aby boli pre prioritné výrobky a odvetvia na účely porovnávania vypracované pravidlá pre kategórie ekologickej stopy výrobkov (PEFCR) a pravidlá pre odvetvia ekologickej stopy organizácií (OEFSR)³¹. Tieto pravidlá upravujú všeobecné ustanovenia metód PEF a OEF do pravidiel pre jednotlivé kategórie výrobkov a odvetvia, ktoré umožnia zamerať sa na tri alebo štyri najrelevantnejšie vplyvy na životné prostredie spomedzi 14 kľúčových ukazovateľov vplyvu na životné prostredie a na najrelevantnejšie procesy alebo fázy životného cyklu pre danú kategóriu výrobkov alebo odvetvie. Týmto spôsobom budú výsledky samostatných hodnotení porovnateľné v rámci danej kategórie výrobkov alebo odvetvia nezávisle od toho, kto ich vykonal.

Napríklad v prípade vypracovania PEFCR čistiacich prostriedkov pravidlá pre kategóriu definujú „modelový výrobok“ považovaný za reprezentatívny pre kategóriu výrobkov čistiacie prostriedky na trhu EÚ a umožňujú vypočítať výsledky v oblasti životného prostredia počas životného cyklu modelu. Výsledky v oblasti životného prostredia tohto reprezentatívneho výrobku sa stanú porovnávacím kritériom (ktoré sa potom bude musieť neustále prispôbovať a revidovať v súlade s technologickým vývojom), s ktorým sa budú porovnávať výsledky iných čistiacich prostriedkov predávaných na trhu. O týchto výsledkoch budú informovaní

²⁷ Praktické testovanie sa uskutočnilo v rokoch 2011 – 2012. Metodiky sa testovali pre 10 výrobkov (v odvetviach poľnohospodárstva, maloobchodu, stavebníctva, chemikálií, IKT, potravín, výroby obuvi, televízorov a papiera) a 10 organizácií (v odvetviach maloobchodu, potravín, výroby energie, dodávky vody, kŕmenia, verejnom sektore, IKT, baníctve, chemickom priemysle a výrobe papiera). Podrobné informácie sa nachádzajú v prílohe 9 k správe o posúdení vplyvu.

²⁸ Konečný návrh metód a podrobnosti o procese rozvoja metód PEF a OEF: http://ec.europa.eu/environment/eussd/product_footprint.htm

²⁹ Zmena klímy, úbytok ozónu, toxicita pre človeka – rakovinové účinky, toxicita pre človeka – nerakovinové účinky, drobné častice/respiračné anorganické látky, ionizujúce žiarenie, fotochemický potenciál tvorby ozónu, acidifikácia, eutrofizácia – pôdne organizmy, eutrofizácia – vodné organizmy, ekotoxicita – sladkovodné organizmy, využitie pôdy, čerpanie zdrojov – voda, čerpanie zdrojov – minerálne a fosílna palivá.

³⁰ Podrobné vysvetlenie technických prvkov metód PEF a OEF sa nachádza v správe o posúdení vplyvu.

³¹ PEFCR sú skupinou pravidiel, ktoré dopĺňajú všeobecné metodické usmernenia pre štúdie PEF tým, že poskytujú ďalšie špecifikácie na úrovni konkrétnej kategórie výrobkov. OEFSR sú skupinou pravidiel, ktoré dopĺňajú všeobecné metodické usmernenia pre štúdie OEF tým, že poskytujú ďalšie špecifikácie na úrovni odvetví.

spotrebitelia, ktorí tak budú môcť pri nakupovaní jednoducho porovnať alternatívne výrobky.

V budúcnosti by tento zásadný vývoj mal umožniť používanie metód environmentálnej stopy na trhu a v politikách ako spoľahlivého nástroja na rozlíšenie výrobkov alebo organizácií pri nižších nákladoch.

Komisia podporuje aj konkrétne činnosti zamerané na rozvoj metód pre jednotlivé odvetvia a jednotlivé kategórie výrobkov³². Komisia bude aj naďalej podľa potreby pracovať na kompatibilitosti týchto metód a podporovať ju.

4.3. Súčasný balík návrhov ako prvá fáza rozvoja novej politiky

Toto oznámenie bude usmerňovať činnosti Komisie počas nasledujúcich troch rokov.

Komisia, po konzultácii so zúčastnenými stranami, postupne podľa potreby zahrnie tieto metódy do svojej schémy pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS), zeleného verejného obstarávania (GPP) a environmentálnej značky EÚ³³.

4.3.1. Odporúčanie Komisie

Spoločne s týmto oznámením Komisia prijíma odporúčanie o používaní metód PEF a OEF na meranie výsledkov v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií a informovanie o nich. Komisia vyzýva členské štáty a zúčastnené strany, aby používali metódy PEF a OEF v príslušných dobrovoľných politikách a iniciatívach zahŕňajúcich meranie výsledkov v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií počas životného cyklu alebo informovanie o nich. Tieto metódy sú integrálnou súčasťou odporúčania.

4.3.2. Pilotná fáza: testovanie vykonávania metód ekologickej stopy

Komisia zorganizuje trojročné testovanie za dobrovoľnej účasti zúčastnených strán. Cieľom tejto pilotnej fázy je:

- stanoviť a overiť proces rozvoja PEFCR a OEFSR vrátane rozvoja environmentálnych porovnávacích kritérií³⁴ pre každé z nich. Keď už zúčastnené strany používajú pravidlá pre jednotlivé kategórie výrobkov alebo pre jednotlivé odvetvia, Komisia z nich bude vychádzať pri vypracovávaní PEFCR a OEFSR,
- zjednodušiť uplatňovanie metód ekologickej stopy, najmä pre malé a stredné podniky, testovaním inovačných spôsobov riadenia procesu a prostredníctvom rozvoja nástrojov,

³² Metóda uhlíkovej stopy IKT uvedená v oznámení Digitálna agenda pre Európu, KOM(2010) 245 v konečnom znení; Envifood Protocol vypracovaný okrúhlym stolom pre SCP potravín; normalizačná činnosť súvisiaca s udržateľnosťou stavieb v rámci technického výboru CEN 350.

³³ Napríklad používanie štúdií PEF ako prostriedku na určenie príslušných vplyvov na životné prostredie pri rozvoji kritérií environmentálnej značky alebo zeleného verejného obstarávania, používanie OEFSR v referenčných dokumentoch programu EMAS pre jednotlivé odvetvia.

³⁴ Stanovenie porovnávacieho kritéria zahŕňa určenie priemerného modelu dostupného na trhu a definovanie tried výsledkov v oblasti životného prostredia na základe tejto analýzy.

- otestovať jednotlivé systémy súladu a overovania pre PEF a OEF vrátane overovania *ex-ante* (t. j. posudzovanie zhody) a overovania *ex-post* (t. j. dohľad nad trhom) s cieľom stanoviť a overiť primerané, efektívne a účinné systémy súladu a overovania,
- otestovať jednotlivé prístupy na komunikáciu medzi podnikmi a zákazníkmi a medzi podnikmi navzájom v spolupráci so zúčastnenými stranami.

Komisia v roku 2013 uverejní výzvu pre dobrovoľníkov, v ktorej zúčastnené strany (aj z tretích krajín) vyzve, aby sa zúčastnili na procese rozvoja pravidiel PEFCR a OEFSR, alebo aby v tomto procese zohrávali vedúcu úlohu. Výber kategórií výrobkov a odvetví zúčastňujúcich sa pilotnej fázy bude založený na faktoroch, ako sú závažnosť vplyvu na životné prostredie, ochota zúčastnených strán prispievať alebo viesť, potreba zabezpečenia zahrnutia rôznych výrobkov (vrátane komplexných výrobkov) a odvetví (s dynamickým dodávateľským reťazcom), dostupnosť existujúcich prác³⁵ a dostupnosť informácií týkajúci sa údajov o životnom cykle. Úspech tejto pilotnej fázy sa bude hodnotiť na základe rôznorodosti a reprezentatívnosti vybraných výrobkov a odvetví, ako aj počtu a relevantnosti zapojených zúčastnených strán vrátane riadneho zastúpenia MSP a MVO a aj s prihliadnutím na náklady, prínosy a čas venovaný na implementáciu metód. Komisia bude pravidelne informovať členské štáty a ďalšie zúčastnené strany o pokroku prostredníctvom pravidelnej schôdze IPP/SCP³⁶.

Komisia je otvorená voči posúdeniu alternatívnych prístupov k PEF a OEF, ktoré dokážu dosiahnuť ciele porovnateľné s cieľmi, ktoré už boli uvedené. Z tohto hľadiska chce Komisia podrobiť konečné výsledky pilotnej fázy nezávislému vzájomnému posúdeniu, v rámci ktorého sa tieto výsledky porovnajú s výsledkami možných alternatívnych metód navrhnutých zúčastnenými stranami. Na to, aby alternatívne metódy boli zahrnuté do tejto porovnávacjej analýzy vzájomného posúdenia, mali by byť testované podporujúcimi zúčastnenými stranami za podobných podmienok testovania. Táto analýza nezávislého vzájomného posúdenia pomôže Komisii vybrať najslubnejšiu a najrealizovateľnejšiu možnosť na zaručenie politických cieľov uvedených v tomto oznámení.

4.3.3. „Ekologické tvrdenia“ a zlepšenie usmernení k smernici o nekalých obchodných praktikách

Neexistujú právne predpisy EÚ, ktoré by sa zaoberali konkrétne harmonizáciou všetkých ekologických tvrdení a marketingu. EÚ doteraz regulovala používanie tvrdení buď požiadavkami v osobitných právnych predpisoch regulujúcich jednotlivé typy výsledkov výrobkov (napríklad nariadenie o programe Energy Star³⁷), alebo stanovením všeobecných pravidiel na zabránenie zavádzajúcim ekologickým tvrdeniam, pričom ich výklad a presadzovanie na základe individuálneho

³⁵ Napríklad pravidlá kategórie výrobkov vypracované v rámci experimentu podľa francúzskeho zákona Grenelle II alebo podľa iných medzinárodných programov ako EPD (Švédsko) či Eco-leaf (Japonsko), referenčné dokumenty programu EMAS pre jednotlivé odvetvia.

³⁶ http://ec.europa.eu/environment/ipp/ipp_wg.htm

³⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 106/2008 z 15. januára 2008 o programe Spoločenstva na označovanie energetickej účinnosti kancelárskych zariadení.

posudzovania³⁸ je úlohou vnútroštátnych orgánov, ako je to uvedené v smernici o nekalých obchodných praktikách.³⁹

V kontexte vykonávania smernice o nekalých obchodných praktikách vydala Komisia v roku 2009 osobitné usmernenia na podporu používania jasných, presných a relevantných ekologických tvrdení v marketingu a reklame. Komisia v tejto súvislosti plánuje poskytovať ďalšie usmernenia s cieľom zaručiť primerané a jednotné presadzovanie v členských štátoch. Na tento účel už Komisia v kontexte vykonávania programu pre spotrebiteľov⁴⁰ začala dialóg s relevantnými zúčastnenými stranami s cieľom určiť výzvy a najlepšie postupy a zhodnúť sa na kľúčových odporúčaníach týkajúcich sa budúcej činnosti⁴¹.

4.3.4. *Informovanie o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií*

Nepriemerané informovanie môže zmiatť alebo oklamať príjemcov, brániť rozhodovaniu a podkopať dôveru v ekologické tvrdenia. Z tohto dôvodu a na základe skúseností získaných v rámci dialógu s mnohými zúčastnenými stranami Komisia odporúča súbor zásad, ktoré sa majú používať pri informovaní o výsledkoch v oblasti životného prostredia výrobkov a organizácií.

- 1) Transparentnosť. Hospodárske subjekty by mali informovať nielen o výsledkoch v oblasti životného prostredia príslušných výrobkov a organizácií, ale aj o spôsobe získania informácií, teda o postupe hodnotenia, metóde, zdroji údajov, kritériách atď.
- 2) Dostupnosť a prístupnosť. Hospodárske subjekty by mali zobrazovať informácie týkajúce sa výsledkov v oblasti životného prostredia výrobkov vo vzťahu k najrelevantnejším vplyvom na životné prostredie v jednoduchom a okamžite pochopiteľnom formáte. Základné informácie by sa v záujme konzultácie mali doplniť sprístupnením podrobných informácií, a to prostredníctvom dodatočných kanálov, ako sú webové stránky, aplikácie pre smartfóny atď.
- 3) Spoločnosť. Informácie by mali byť vedecky presné a overiteľné, aby sa zaručila dôvera používateľov v ekologické tvrdenie.
- 4) Úplnosť. Hospodárske subjekty by mali poskytovať informácie o všetkých kategóriách vplyvu na životné prostredie, ktoré sú relevantné pre príslušný výrobok a organizáciu, nákladovo efektívnym spôsobom.
- 5) Porovnateľnosť. Hospodárske subjekty by mali uskutočňovať jednotné metodické rozhodnutia s cieľom priebežne zaručiť porovnateľnosť informácií o výsledkoch v oblasti životného prostredia týkajúcich sa konkrétnej kategórie výrobku alebo odvetvia. Ak je to možné, mali by používať metódy, ktoré umožňujú porovnanie

³⁸ SEC(2009) 1666 – kapitola 2.5 Zavádzajúce ekologické tvrdenia v usmerneniach pre implementáciu/uplatňovanie smernice 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách.

³⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu (smernica o nekalých obchodných praktikách), Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22.

⁴⁰ Európsky program pre spotrebiteľov – Podpora dôvery a rastu, COM(2012) 225 final.

⁴¹ Dialóg o ekologických tvrdeniach medzi viacerými zúčastnenými stranami (MDEC), ktorému predsedajú GR SANCO, JUST a ENV. Na Európskom spotrebiteľskom samite bola 18. marca 2013 predložená správa obsahujúca hlavné zistenia a závery MDEC; <http://www.european-consumer-summit.eu>.

výsledkov v oblasti životného prostredia medzi výrobkami patriacimi do tej istej kategórie a medzi organizáciami fungujúcimi v tom istom odvetví.

- 6) Zrozumiteľnosť. Hospodárske subjekty by mali informácie prezentovať spôsobom, ktorý je pre používateľov zrozumiteľný, presný a plne pochopiteľný. Obsah informácií by mal byť takisto jasný: ich rozsah a zložitosť by sa mali prispôbiť cieľovej skupine, vlastnostiam výrobku a účelu informovania.

Používanie existujúcich a spoločných prístupov, noriem a metód, ako sú metódy PEF a OEF, by do značnej miery pomohlo zaručiť splnenie týchto zásad.

4.4. Druhá fáza: vyhodnotenie a budúca politika

Komisia po skončení pilotnej fázy vyhodnotí pokrok a potom sa rozhodne, ako ďalej („druhá fáza“). V rámci toho posúdi, či boli metódy, porovnávacie kritériá výrobkov a odvetví, ako aj stimuly úspešné, aby sa dali uplatniť v rámci politických nástrojov. Komisia predovšetkým posúdi, či ich možno ďalej integrovať do širšej škály už existujúcich alebo nových nástrojov, aby sa zlepšili výsledky v oblasti životného prostredia výrobkov na trhu EÚ, s prihliadnutím na používanie možných vhodných nástrojov vrátane európskych noriem. Komisia na základe výsledkov tohto posúdenia vypracuje príslušné návrhy, ako je to naznačené v návrhu nového všeobecného environmentálneho akčného programu Únie do roku 2020⁴².

5. GLOBÁLNY KONTEXT A MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

V oblasti merania výsledkov v oblasti životného prostredia a informovania o nich svet napreduje rýchlo a podobne je to aj na úrovni členských štátov. Napríklad Švajčiarsko zvažuje predstaviť v roku 2013 právny predpis zavádzajúci hodnotenie životného cyklu výrobkov na základe viacerých kritérií a informovanie spotrebiteľov o ňom. Japonsko, Južná Kórea, Austrália a Kanada pri formovaní politik takisto používajú prístup hodnotenia životného cyklu. Agentúra Spojených štátov na ochranu životného prostredia stojí na čele prípravy usmernení k vypracovaniu pravidiel pre kategórie výrobkov. Sustainability Consortium (Konzorcium pre udržateľnosť) je jednou z najväčších súkromných iniciatív týkajúcich sa určovania ekologickej stopy výrobkov a informovania o nej. Objavujú sa aj nové iniciatívy, ako napríklad rada pre udržateľnosť účtovných štandardov (Sustainability Accounting Standards Board).

Tieto prebiehajúce snahy sú pozitívne, ale existujú obavy, že väčšina týchto iniciatív sa rozvíja relatívne samostatne, no čoraz globalizovanejšie a zložitejšie dodávateľské reťazce by si vyžadovali koordinovanejší prístup, ktorý by napríklad mohol priniesť väčšiu vymeniteľnosť a interoperabilitu existujúcich nástrojov a platforiem. Dá sa očakávať, že dôjde k určitému metodickému vývoju na medzinárodnej úrovni. Boli by však potrebné cielenejšie a ambicióznejšie opatrenia a lepšie dosahovanie zhody.

EÚ chce aktívne spolupracovať s kľúčovými obchodnými partnermi a podporovať koordinovanejší prístup k metodickému vývoju na medzinárodnej úrovni prostredníctvom otvoreného a transparentného konzultačného procesu prístupného všetkým zúčastneným stranám, okrem iných spôsobov, v kontexte 10-ročného rámca

⁴² COM(2012) 710 final.

programov trvalo udržateľnej spotreby a výroby, ktorý bol prijatý na samite Rio+20. Členské štáty a ďalšie zúčastnené strany budú informované o pokroku v kontexte pravidelných schôdzí IPP/SCP.

EÚ takisto poskytuje finančnú podporu programu UNEP na jeho činnosti v oblasti budovania kapacít v rozvojových krajinách a rozvíjajúcich sa ekonomikách v otázkach ako ekologická stopa, metódy hodnotenia životného cyklu a zhromažďovanie údajov.

Progresívne uplatňovanie metód PEF a OEF v celej EÚ bude znamenať prínos aj pre podniky mimo EÚ, pretože poskytne dve jednotné referencie pre spoločnosti, ktoré chcú vstúpiť na trh EÚ, na rozdiel od súčasného veľkého množstva programov na vnútroštátnej úrovni. Tým by sa znížili administratívne náklady pre vývozcov a ešte viac by sa rozšírila ponuka ekologických výrobkov na jednotnom trhu.